

Täysistunto

Torstai 26.2.2026 klo 16.00—19.51

4. Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus vuodelta 2024

Kertomus K 17/2025 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 1/2026 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 1/2026 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta. — Keskustelu. Perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Vestman. — Totean, että paikalla on kommentoimassa myös oikeusasiamies Jari Råman.

Keskustelu

17.02 **Heikki Vestman kok** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Käsittelyssä on siis perustuslakivaliokunnan mietintö eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksesta vuodelta 2024. Mietintö on yksimielinen. Muille valiokunnille varattiin tilaisuus antaa lausunto kertomuksesta. Sivistysvaliokunta antoi perustuslakivaliokunnalle lausunnon, jossa kiinnitettiin huomiota muun muassa alaikäisten vankien ja eräiden huostassa olevien lasten mahdollisuuksiin koulunkäyntiin ja opiskeluun.

Hyvin vakiintuneeseen käytäntöön perustuen perustuslakivaliokunta ei ole mietinnössä arvioinut oikeusasiamiehen yksittäisiä ratkaisuja tai kannanottoja. Oikeusasiamiehen kertomus sisältää oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten puheenvuorot, yleiskatsauksen oikeusasiamiesinstituutioon kertomusvuonna sekä jaksot perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta ja laillisuusvalvonnasta asiaryhmittäin.

Kertomuksesta saa selkeän käsityksen oikeusasiamiehen toiminnasta ja laillisuusvalvonnassa esiin tulleista ongelmista. Kertomukseen sisältyvät vakiintuneen käytännön mukaisesti myös oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten puheenvuorot.

Arvoisa puhemies! Kanteluita saapui kertomusvuonna 6 088. Kanteluiden määrä vuonna 2024 laski yli tuhannella kantelulla vuodesta 23. Kertomusvuonna ratkaistiin 6 286 kantelua. Vuoden lopussa on saavutettu kanteluiden enintään yhden vuoden käsittelyaikatavoite. Omia aloitteita ratkaistiin 72. Kanteluista ja omista aloitteista noin 14 prosenttia johdatti oikeusasiamiehen toimenpiteisiin. Tarkastuksia tehtiin 77.

Perustuslakivaliokunnan saamassa selvityksessä on tehty selkoa kanteluasioiden ratkaisuvallan delegoimista koskevista mahdollisista sääntelytarpeista. Mahdollisia sääntelytarpeita on valiokunnan saamassa selvityksessä arvioitu sen kannalta, voitaisiinko oikeusasiamiehelle ja apulaisoikeusasiamiehille vapauttaa enemmän aikaa oikeudellisesti haastavampien asioiden käsittelyyn. Perustuslakivaliokunnan mielestä tältä osin vaikuttaisi ole-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 14/2026 vp

van syytä selvittää tarkemmin eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain mahdollisia muutostarpeita.

Puhemies! Perustuslakivaliokunnan kannanottoehdotus on, että eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

On hienoa, oikeusasiamies Råman, että olette täällä keskustelussa paikalla. Tämä kertomus on perinteisesti herättänyt paljon keskustelua salissa. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia, edustaja Vestman. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

17.05 Juha Hänninen kok: Arvoisa puhemies! Turvallinen yhteiskunta rakentuu siitä, että kansalaiset voivat luottaa siihen, että oikeudet toteutuvat, viranomaiset toimivat oikein. Tähän meidän on voitava luottaa myös silloin, kun kukaan ei katso. Eduskunnan oikeusasiamiehen työ on tässä keskiössä. Se on osa suomalaista oikeusvaltiota ja demokratiaa. Oikeusasiamiehen kertomus vuodelta 2024 osoittaa jälleen kerran, että perusoikeuksien ja hyvän hallinnon turvaaminen vaatii jatkuvaa valvontaa. Turvallisuus ei ole vain poliisin, Puolustusvoimien tai pelastustoimen vastuulla. Se on myös hallintoa, palveluja ja viranomaistoimintaa, joka näkyy ihmisten arjessa, erityisesti silloin, kun ihmiset ovat heikommassa asemassa.

Arvoisa puhemies! Ollos huoleton, poikas valveil on. Turvallisuutemme ei synny valvomatta. Meidän on oltava valppaina ja valmiina. Tärkeässä roolissa on viranomaisten varautuminen ja valmius häiriötilanteisiin. On ensisijaista, että myös poikkeusoloissa perusoikeudet toteutuvat. Oikeusasiamiehen kertomus korostaa, että varautumissuunnitelmien on oltava kunnossa ja että heikommassa asemassa olevien, kuten vammaisten henkilöiden ja vanhusten, palveluiden jatkuvuus on taattava. Tässä on kyse ihmisten arjen turvallisuudesta, joka ei saa katketa kriisin hetkellä. Toisaalta yhteiskuntamme on uskottava tulevaisuuteen. Emme voi unohtaa lasten ja nuorten oikeuksia. Kertomuksessa tuodaan esiin huoli siitä, että lapsen edun ensisijaisuus ei kaikissa kunnissa tai hyvinvointialueilla toteudu. Kun puhumme lasten turvallisuudesta, puhumme oikeudesta koulunkäyntiin, hoivaan, tukeen ja turvaan. Lapsen oikeuksien toteutuminen on yhteiskunnan pitkän aikavälin turvallisuuden ehto.

Arvoisa puhemies! Oikeusasiamiehen kertomus osoittaa, että meillä on edelleen paljon tehtävää turvallisuuden puolesta. Se kertoo paitsi niistä hetkistä, joissa järjestelmä toimii, myös tilanteista, joissa turvallisuus on säröillä. Tällaisen työn kautta mekin näemme paremmin, millaisia toimia yhteiskuntamme turvallisuus tässä ajassa meiltä vaatii. Haluan kiittää oikeusasiamiestä ja hänen toimistoaan arvokkaasta työstä sekä perustuslakivaliokuntaa kertomuksen huolellisesta käsittelystä. Se on meille tärkeä muistutus siitä, että turvallisuus ei ole vain fyysistä suojaa vaan oikeuksien toteutumista arjessa tasapuolisesti riippumatta iästä, asemasta tai voimavaroista. Toivon, että kertomuksen havainnot hyödynnetään huolellisesti hallinnon kehittämisessä, jotta voimme tehdä Suomesta entistä turvallisemman jokaiselle kansalaiselle. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Strandman, olkaa hyvä.

17.09 Jaana Strandman ps: Arvoisa puhemies! Perustuslain mukaisesti eduskunnan oikeusasiamies antaa vuosittain kertomuksen toiminnastaan sekä lainkäytön tilasta eduskun-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 14/2026 vp

nalle. Vuoden kertomus tarjoaa kattavan kuvan kansalaisten oikeusturvan toteutumisesta ja niistä haasteista, joita viranomaistoiminnassa edelleen esiintyy.

Tilastojen perusteella kehitystä on tapahtunut myönteiseen suuntaan. Kanteluiden määrä on vähentynyt aiemmasta. Asioita on ratkaistu paljon, ja käsittelyajoissa on saavutettu asetettu tavoite. Tämä kertoo toiminnan tehostumisesta ja sitoutumisesta oikeusturvan toteuttamiseen.

Samalla on perusteltua arvioida lainsäädännön mahdollisia muutostarpeita, jotta oikeusasiamiehelle ja apulaisoikeusasiamiehille vapautuisi enemmän aikaa oikeudellisesti vaativimpien asioiden käsittelyyn.

Arvoisa puhemies! Koulutusta koskevissa kanteluissa korostuvat oppimisen tuen riittävyys, turvallinen opiskeluympäristö, kiusaamiseen puuttuminen sekä yhteistyö huoltajien kanssa. Puutteita hyvässä hallinnossa ja päätöksenteossa havaitaan edelleen erityisesti erityistä tukea ja yksilöllisiä opetusjärjestelyjä koskevissa asioissa. Nämä kysymykset koskettavat suoraan lasten ja nuorten perusoikeuksia. Jokaisella oppijalla tulee olla oikeus turvalliseen koulupäivään, asianmukaiseen tukeen ja oikeudenmukaiseen kohteluun.

Nykyhallitus on osoittanut perusopetuksen oppimisen tukeen 200 miljoonaa euroa, ja tämä on kohdentunut kunnille yleiskatteellisena rahoituksena. Kuntien päättäjien tuleekin huolehtia siitä, että rahoitus kohdentuu kuntien tärkeimpään tehtävään, koulutukseen. Tulevaisuuden osaamisen pohja tehdään perusopetuksessa.

Arvoisa puhemies! Oikeusasiamiehen omat aloitteet ja tarkastukset nostavat esiin myös haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien tilanteen, kuten alaikäisten vankien ja huostassa olevien lasten mahdollisuudet koulunkäyntiin. Tällaiset havainnot muistuttavat, että oikeusvaltion toimivuutta mitataan erityisesti siinä, miten heikoimmassa asemassa olevien oikeudet toteutuvat.

Arvoisa puhemies! Kertomus osoittaa, että laillisuusvalvonta toimii ja tuottaa tuloksia, mutta kehittämistyölle on edelleen tarvetta. Havaittuihin epäkohtiin tulee reagoida viivytyksettä, lainsäädäntöä tarkastella avoimesti ja viranomaisten osaamista vahvistaa, jotta perusoikeudet toteutuvat jokaisen arjessa. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nieminen, olkaa hyvä.

17.12 **Mira Nieminen ps:** Arvoisa puhemies! Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus vuodelta 2024 on hyvin selkeä kokonaisuus ja antaa tärkeän ja ajankohtaisen kokonaiskuvan yhteiskunnan eri toimijoiden, kuten myös poliisin ja muiden turvallisuusviranomaisen, toiminnasta oikeusvaltion näkökulmasta. Kertomuksen keskeisenä ajatuksena nousee itselleni se, että vaikka hyvin paljon tehdään, niin vielä on tehtävääkin, ja että turvallisuutta on pyrittävä vahvistamaan, tietysti perusoikeuksia kunnioittaen ja lain tarkkoja rajoja noudattaen.

Arvoisa puhemies! Omasta taustastani johtuen nostankin omalta alaltani ja poliisin toiminnasta keskeisimmän näkemyksen: Ei ole enää uusi puheenaihe se, että poliisin tehtäväkenttä on laajentunut ja monimutkaistunut. Järjestäytynyt ja kansainvälinen rikollisuus, digitaaliset toimintaympäristöt sekä hybridivaikuttaminen asettavat viranomaisille kovia paineita. Oikeusasiamies kuitenkin muistuttaa, että muuttunut turvallisuusympäristö ei poista velvollisuutta toimia täsmällisen toimivallan ja riittävän valvonnan puitteissa. Tämä on totta, ja se ylläpitää kansalaisten luottamusta oikeusjärjestelmään. Kertomuksessa kiinnitetään huomiota erityisesti poliisin salaisiin tiedonhankintakeinoihin, pakkokeinojen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 14/2026 vp

käyttöön ja viranomaisten tiedonvaihtoon. Näissä kysymyksissä oikeusasiamies korostaa ennakkollisen laillisuusvalvonnan, dokumentoinnin ja jälkikäteisen valvonnan merkitystä. Kansalaisten luottamus turvallisuusviranomaisiin rakentuu siitä, että oikeuksiin puuttuminen on välttämätöntä, oikeasuhtaista ja laissa täsmällisesti säädettyä. Sitä huolellisempi ja tarkempi näissä siis tulee olla, mutta ne eivät saa yksin muodostua myöskään esteeksi rikostorjunnalle, sillä muuttunut toimintaympäristö ja esimerkiksi teknologia asettavat uusia haasteita turvallisuudelle ja myös antavat uusia aseita rikollisten käyttöön.

Arvoisa puhemies! Erityisesti pitkittyneet esitutkinnot ja käsittelyajat nousevat toistuvasti esiin, ja tästä ongelmasta emme ole pääsemässä eroon. On tärkeää sanoa tämä suoraan, että useimmiten niiden taustalla ei ole haluttomuus hoitaa asioita vaan riittämättömät resurssit suhteessa tehtävien määrään ja vaativuuteen. Kun samaan aikaan rikollisuus monimutkaistuu, digitalisoituu ja kansainvälistyy, tutkintatyö vaatii aiempaa enemmän aikaa, osaamista ja henkilöstöä. Kertomuksen viesti ei kuitenkaan ole, että poliisi toimisi välinpitämättömästi tai laista piittaamattomasti, vaan että järjestelmä on monin paikoin kuormittunut äärimmilleen. Poliisin resurssit olisi pitänyt turvata jo aikaa sitten pitkäjänteisellä ja yli hallituskausien tehtävällä suunnittelulla sekä seuraamalla muun muassa pohjoismaista ja eurooppalaista kehitystä, jossa Suomessa olemme jääneet jälkeen. Nyt sitä ollaan onneksi paikkaamassa, mutta lisäys ei riitä tarpeeseen, ja työ on hidasta.

Arvoisa puhemies! Resurssit eivät tarkoita vain poliisin lukumäärää vaan myös tutkintahenkilöstöä, erikoisosaamista, esimerkiksi kykyä käsitellä digitaalisia todisteita, sekä aikaa tehdä työ huolellisesti. Jos näistä tingitään, seurauksena on juuri se, mihin oikeusasiamies kertomuksessaan toistuvasti kiinnittää huomiota, tutkinnan laatu heikkenee ja vaje kuormittaa syyttäjiä sekä tuomioistuineläimistöä osaltaan. Onkin siis panostettava siihen, että hallituksen tekemillä esityksillä tutkintojen sujuvuuden ja tiedonkulun lisäämiseksi on aito vaikutus poliisin arjen työhön, samalla kun uusien velvoitteiden ohessa muistetaan täydentää resursseja ja antaa niihin myös euroja. Mutta tämä tilanne tulee siis säilymään ennallaan, joten oikeusasiamies muistuttaa aivan oikein, että kohtuullinen käsittelyaika on perusoikeus. Tämä koskee rikoksen uhria, epäiltyä ja koko oikeusjärjestelmän uskottavuutta.

Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunta on omassa linjassaan korostanut, että kun poliisin toimivaltuuksia laajennetaan esimerkiksi tiedonhankinnassa, tiedonvaihdossa tai digitaalisessa ympäristössä, on samanaikaisesti huolehdittava tosiasiallisista edellytyksistä käyttää näitä valtuuksia lainmukaisesti ja hallitusti. Ilman riittäviä resursseja kasvaa riski virheisiin, ylilyönteihin ja myös siihen, että valvonta jää jälkeen. Luotettava poliisi ja vahva oikeusvaltio kulkevat käsi kädessä.

Arvoisa puhemies! Oikeusasiamiehen kertomus muistuttaa meitä lainsäätäjiä vastuutamme. Turvallisuutta ei rakenneta vain uusilla valtuuksilla vaan myös hyvällä hallinnolla ja oikeusvaltioperiaatteiden noudattamisella. Pidän tärkeänä, että eduskunta suhtautuu oikeusasiamiehen havaintoihin ajatuksella, niin että ne palvelisivat ja tukisivat tulevaa lainsäädäntötyötä. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

17.18 **Lauri Lyly sd:** Arvoisa puhemies! Oikeusasiamiehen kertomus on tälläkin kertaa erittäin, erittäin hyvä kokonaisuus siitä, missä tällä hetkellä ollaan suomalaisessa hallinnossa ja sen toteutumisessa, ja tämä hyvin kuvaa sitä tilannetta. Noin 6 000 asiaa on tullut

Pöytäkirjan asiakohta PTK 14/2026 vp

laillisuusvalvontaan, ja niitä on ratkaistu suurin piirtein sama määrä, mikä kertoo siitä tilanteesta.

Arvoisa puhemies! Halusin ottaa tämän puheenvuoron, tämän yhden kohdan, jossa kokonaisuudessaan vedetään hyvin yhteen sitä, missä meillä on puutteita perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisessa. Oikeusasiamies on tässä nimenomaan nostanut esiin niitä, mitä on havaittu tässä, havaintoja vuosien varrelta, ja ne kohdat, jotka täältä nyt nostan, muistuttavat meitä siitä, kuinka tärkeästä asiasta tässä on kysymys:

1) Puutteet vanhusten oloissa ja kohtelussa. Siellä puhutaan hoivahenkilökunnan puutteesta, johtamisen ongelmista ja kuntoutuksesta, wc-käymisistä ja kaikista muista tämän-tyyppisistä asioista, jotka ovat inhimillisiä asioita, jos ne eivät toteudu.

2) Puutteita lastensuojelun toteutumisessa. Hyvinvointialueitten lastensuojelun yleinen voimavarojen puute ja erityisesti pätevien työntekijöiden huono saatavuus ja vaihtuvuus on nostettu siinä keskiöön.

3) Vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumisen puutteet. Tässä yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet eivät toteudu, ja toimintojen esteettömyydessä on huomauttamista.

4) Maahanmuuttajaviraston pitkät käsittelyajat. Käsittelyt ovat ruuhkautuneet, ja käsittelyajat ovat hyvin pitkiä.

5) Vankien ja tutkintavankien olojen ja kohtelun epäkohdat. Siellä toimintojen vähäisyys on keskiössä.

6) Terveyspalvelujen saatavuuden ja lainsäädännön puutteet. Terveyspalvelujen järjestämisessä on puutteita, ja ne toistuvasti esiintyvät palvelujen järjestämisen vaikeutena ja potilaiden vaikeutena päästä hoitoon kohtuullisessa ajassa.

7) Perusopetuksen opiskeluympäristössä, päätöksenteossa ja opiskeluhuollossa on puutteita. Oppilaiden oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön sekä riittävään oppimisen ja koulunkäynnin tukeen ei aina toteudu. Siitä lähtevät nämä huomiot.

8) Oikeusprosessien pitkä kesto ja oikeuslaitoksen rakenteellisen riippumattomuuden puutteet. Oikeudenkäyntien viivästyminen on Suomessa edelleen iso ongelma.

9) Ongelmat hyvän hallinnon ja julkisuuden toteutumisessa. Hyvän hallinnon ja julkisuusperiaatteen toteutuminen on eri hallinnonaloilla ongelma.

10) Perus- ja ihmisoikeusloukkausten ennaltaehkäisyssä ja hyvittämisessä on puutteita, eli säädöspohja on vajavainen.

Tämäntyyppiset asiat on oikeusasiamies nostanut täällä esiin, ja se kertoo siitä, että kylä tällä hallinnolla ja meillä on paljon töitä tässä tehtävänä. Siitä kiitän, että nämä on täällä keskitetysti nostettu esiin, että niitä sitten myöskin eri hallinnonaloilla käsitellään. Muutenkin tämä 280-sivuinen kirja, joka kuvaa näitä yksittäisiäkin tapauksia ja muita, on erinomainen yhteenveto siitä, miten meidän hallintomme toimii. Valtaosin se toimii hyvin, mutta meillä on myöskin paljon vielä tehtävää. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Juvonen, olkaa hyvä.

17.22 **Arja Juvonen ps:** Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä on perustuslakivaliokunnan mietintö oikeusasiamiehen kertomukseen. Vanhusten oikeuksien toteutumisen valvonta on osa oikeusasiamiehen tehtäviin kuuluvaa perus- ja ihmisoikeuksien edistämistä, ja tavoitteena on edistää vanhusten ihmisarvon ja perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittamista ja valvoa toiminnan lainmukaisuutta. Olemme viime aikoina kuulleet surulli-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 14/2026 vp

sia uutisia vanhustenhoidosta, kuolemantapauksista, joita jopa poliisi tutkii. On tärkeää, että oikeusasiamies jatkaa ponnekkaasti vanhustenhoidon valvontaa, ja kertomuksessa kerrotaankin, että olette muun muassa tehneet ennalta ilmoittamattomia tarkastuskäyntejä vanhusten- ja vammaistenhoivayksiköihin. Se on äärettömän tärkeää, ja kiitos siitä.

Apulaisoikeusasiamies on kannanotossaan korostanut, että vanhustenhoidon työntekijän toimintavelvollisuus on se, että mikäli he huomaavat, ettei lakia noudateta tai asiakkaan välttämätön huolenpito on vaarassa, niin siitä tulisi ilmoittaa. Toivoisinkin, että henkilöstöllä olisi uskallusta ja voimia ja mahdollisia väyliä kertoa näistä näkemistään tapauksista, ja toivoisin, että siihen kiinnitetään jatkossa paljon huomiota.

Rajoitustoimia tehdään ikäihmisten ja vammaisten hoidossa, ja siinäkin on yksi tapaus tullut julkisuuteen, missä vanhus on kuristunut kuoliaaksi hoivayksikössä. Elikkä me tarvitsemme lain liittyen näihin rajoitustoimiin. Asia on kirjattu myös hallitusohjelmaan. Asia on vaativa ja pitkäkestoinen, ja se ollaan tekemässä vaiheittain. Miten kommentoisitte tätä rajoitustoimilakia, mitä me kiireisesti tarvitsemme, ja myös sitä, millä tavalla omavalvontaa voitaisiin parantaa hoivayksiköissä, ja voisiko oikeusasiamies tehdä jotakin sen eteen, että omavalvontaan kiinnitettäisiin entistä enemmän huomiota? Sehän perustuu siihen hoivayksikön omaan toimintaan, huolellisuuteen ja luottamukseen ja siihen, että epäkohdat huomataan, kirjataan, rekisteröidään ja niihin mahdollisesti puututaan. Mutta jos asiat jäävät pimentoon, niin mikään ei koskaan parane.

Oikeusasiamiehen toiminta on hyvää ja tärkeää, mutta välttämättä kaikki räikeimmät asiat eivät nouse esille. Kaikki eivät myöskään kykene tekemään kanteluja. Kertomuksen mukaan niitä saapui kertomusvuonna 6 088. Kanteluiden määrä on laskenut, mutta kaikki eivät kuitenkaan kykene niitä tekemään, vaikka olisikin syytä. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Pauli Kiuru, olkaa hyvä.

17.25 **Pauli Kiuru kok:** Arvoisa herra puhemies! Arvostan oikeusasiamiehen toimintaa, instituutiota, se on tärkeä tehtävä tässä yhteiskunnassa. Todellakin valvontaa tarvitaan, kun yhteisistä rahoista ja yhteisistä palveluista on kysymys, sellaisilla toimialoilla, missä väärinkäytökset ovat mahdollisia, ellei valvontaa harjoiteta. Valvontaa pitää tietysti olla monella eri tasolla. Kantelu-oikeutta, jota sangen laajasti käytetään, vaikka se määrä on vähän laskenut, pidän myös tärkeänä. Kanteleminenhan on veloituksetonta, ja sitä selvästi myös kunnioitetaan. Itse olen tehnyt yhden kantelun oikeusasiamiehen toimistolle, ja siinä tapauksessa kohteena oli hyvinvointialue Pirkanmaalla. Pelkkä kantelun tekeminen johti siihen, että hyvinvointialue tarkasteli omaa toimintaansa ja muutti tapaansa selvittää ikäihmisten näkemyksiä eri tavalla kuin oli aikaisemmin tehnyt. Eli pelkästään kantelun tekeminen johti muutokseen.

Tiedusteluvalvontavaliokunnassa, jossa olen saanut tehdä töitä noin seitsemän vuotta, oikeusasiamies on läheinen yhteistyötaho valiokunnalle. Oikeusasiamiehen tehtävänä on valvoa perus- ja ihmisoikeuksia ja raportoida näkemyksistään ja havainnoistaan valiokunnalle — erittäin tärkeä tehtävä, kun otamme huomioon sen, minkälaisia oikeuksia tiedusteluvalvontaviranomaisilla on. Luotan heidän ammattitaitoonsa, mutta kun oikeudet ovat laajat, niin monipolvista valvontaa tarvitaan, ja oikeusasiamies on tehnyt siinä tärkeän tehtävän.

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 14/2026 vp

17.27 **Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Eduskunnan oikeusasiamies on tehtävissään tietenkin itsenäinen ja on laillisuusvalvoja parhaasta päästä. Hän valvoo julkisen vallan käyttöä, viranomaisten toiminnan laillisuutta sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Tämä on perustehtävä. Kun tässä muutamia vuosia sitten lainuudistuksella tarkennettiin sekä oikeusasiamiehen että oikeuskanslerin tehtävien aloja, näin ollen tämä kenttä selkeni paljon ja näin ollen saatiin tehoa tähän toimintaan. Kuten tässä kertomuksessa ihan oikein kerrotaan, on saavutettu viime vuoden lopulla tilanne, jossa valituksia tulee sen verran, että keskimääräinen käsittelyaika on yksi vuosi. Se on kohtuullisen nopeaa käsittelyä ottaen huomioon vaikka nyt esimerkiksi jonkun lupaviranomaisen jossakin kaivosasiassa taikka karmeimmillaan esimerkiksi turpeennostolupien osalta. Eräs yrittäjä minulle kertoi, että 16 vuotta kesti luvan saanti. Onhan se nyt aivan järjettömän kohtuuton tilanne, että Suomessa ollaan tämmöisessä tilanteessa. Mutta onneksi tämä laillisuusvalvonta toimii erittäin hyvin.

Monesti tässä kansanedustajana törmää siihen asiaan, että eduskunnan perustuslakivaliokuntaa pidetään jonkunasteisena valitusreitteinä oikeusasiamiehen antamille lausunnoille. Sen nyt olen minäkin allekirjoittanut ja monta kertaa joutunut oikaisemaan sitä asiaa, että näinhän se ei ole. Oikeusasiamies on lausunnoissaan itsenäinen, ja hän varmasti tarkastelee asiaa huolellisesti, ja hänellä on apulaisoikeusasiamiehiä apunaan siinä työssä. Näin ollen tämä reitti toimii, ja tällainen reitti pitää olla, jotta kansalainen voi tuntiessaan, että häntä on kohdeltu vaikka viranomaisen toiminnassa epäoikeudenmukaisesti, tehdä siitä valituksen. Sitten laillisuusvalvonta, tällä kertaa oikeusasiamies, tutkii sen, ja sitten saadaan syntymään asiasta laillinen ratkaisu ja tarkastettua, onko viranomaisen toiminta ollut laillista ja kohtuullisen hyvää. Vuoden viiveellä tuleva ratkaisuaika on mielestäni kohtuullisen hyvä. Siinäkin mielessä Suomessa tämä asia toimii.

Toivotan uudelle oikeusasiamiehelle parhainta menestystä tehtävissään.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

17.29 **Aki Lindén sd:** Arvoisa herra puhemies! Aloitan siitä, mihin edeltävä puheenvuoron käyttäjä lopetti, eli meillä todellakin uusi oikeusasiamies, joka on aloittanut 1. tammi-kuuta 26, on ensimmäistä kertaa salissa nyt tässä roolissa meidän edessämme, ja osaltani toivotan teidät myös tänne tervetulleeksi. Siksipä käytän oman puheenvuoroni aiheesta, josta olen edelliselle oikeusasiamiehelle kertaalleen, ellen kahdestikin, sanonut. Se liittyy siihen, että me saamme lisää vaikuttavuutta tälle erittäin tärkeälle kertomukselle ja siellä esitetyille linjanvedoille siitä, kuinka lainsäädäntöä pitäisi noudattaa ja toteuttaa, kun se tieto levitetään mahdollisimman hyvin tuonne meidän palvelujärjestelmään ja kaikkeen viranomaiskenttään.

Aikanaan toimiessani itse siellä terveydenhuollon järjestelmässä, jo ennen nykyistä sähköistä aikakautta, tein niin, että kun tuo kertomus lähetettiin esimerkiksi sairaanhoitopiirille, niin otin siitä valokopiot niistä terveydenhuoltoa koskevista linjauksista ja kanteluratkaisuista. Sanotaan nyt sitten, että vaikkapa Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirissä jaoin sen noin 40—50:lle johtotehtävässä, esimiesasemassa olevalle henkilölle lähtökohtana se, että tässä on nyt linjattu, mitä näissä kysymyksissä tulee noudattaa. Olen itse seurannut aina Riitta-Leena Paunion ajoista asti oikeusasiamiehen toimintaa, ja nämä kertomukset ovat todella merkittäviä, eivät vain nyt sillä sektorilla, josta tässä äsken kerroin, vaan myös niillä muilla sektoreilla, joista tässä edeltävät kollegat ovat puhuneet. Esimerkiksi on mie-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 14/2026 vp

lenkiintoinen tieto, että hoitotakuu itse asiassa säädettiin Suomeen pitkälti sellaisen prosessin seurauksena, jonka silloin aikanaan oikeusasiamies Paunio otti selvittääkseen, kun oli epäselvää, voiko esimerkiksi yhden sairaanhoitopiirin alueella olla kuntakohtaisia jonoja niin, että eri kunnissa, jotka olivat varanneet erilaisen määrän rahoitusta erikoissairaanhoidon, voitaisiin kansalaisia kohdella eriarvoisesti. Hän päätyi siihen, että näin ei voida menetellä, ja edellyttikin sitten, että tulee säätää tästä asiasta selkeästi, ja siitä sai alkunsa hoitotakuulainsäädäntö siellä 2000-luvun alussa.

Niinpä nyt tässä puheenvuoroni lopuksi sanonkin, että tämä asia on edelleen ajankohtainen. Minulla on tässä lehtileike vieressä otettuna Uutissuomalaisesta, jossa lukee, että lääkärille pääsee yhä hitaammin terveyskeskuksissa. Tähän kysymykseen aina muutamina vuosina on kiinnitetty huomiota oikeusasiamiehen kertomuksissa. Ei siihen tietenkään joka vuosi tarvitsekaan kiinnittää huomiota, mutta edelleen pyydän, että jatkossakin seurataan tätä lainmukaisuuden toteutumista tässä tärkeässä asiassa. — Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Vestman, olkaa hyvä.

17.32 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! Oikeusasiamiehen tärkeä tehtävä on tietenkin valvoa, että Suomen viranomaiset ja julkista tehtävää hoitavat tahot noudattavat lakia, eduskunnan säätämää lakia, ja muita niitä velvoittavia säännöksiä ja normeja, huolehdiä siitä, että ihmisen oikeudet toteutuvat. Pidän oikeusasiamiehen tärkeänä tehtävänä myös sitä, että oikeusasiamies nostaa esille puutteita lakiperustassa. Oikeusasiamiehen esiin nostamat puutteet viranomaisten toimivaltuuksien lakiperustassa ja esimerkiksi ihmisten oikeuksia rajoitettaessa ovat johtaneet merkittäviinkin lainsäädäntötoimiin vuosien saatossa.

Kuitenkin se yksi asia, johon oikeusasiamies on toistuvasti kiinnittänyt huomiota ratkaisussaan ja jälleen tässä kertomuksessa ja johon valitettavasti ei ole saatu useamman hallituksen eikä tämän talon toimin vielä korjausta, on itsemääräämislain puuttuminen. Edustaja Juvonen edellä puheenvuorossaan nosti esille tämän asian, ja tätä puutetta on tässä kertomuksessa käsitelty. Siteeraan tästä suoraan: ”Vanhusten hoidossa ja hoivassa käytettävien itsemääräämisoikeuden rajoittamistoimenpiteiden tulisi perustua lakiin. Vaadittava säädöspohja puuttuu kuitenkin edelleen melkein kokonaan.” Näin on ollut yli kymmenen vuotta Suomessa.

Minkä ihmisryhmän perusoikeuksia voidaan rajoittaa ilman sitä, että nämä rajoitukset perustuvat asianmukaisesti lakiin? Näin ei tulisi olla, ja ajattelen, että tämä on asia, joka meidän pitää Suomessa saada vihdoin viimein kuntoon. Julkisuudessa tosiaan on ollut esillä järkyttäviä tapauksia, jotka peräänkuuluttavat sitä, että yhtenäiset säännöt ja asianmukainen lakiperusta näihin rajoitustoimiin tarvitaan. Kysehän ei ole vain hoivasta vaan myös hoidossa tapahtuvista rajoitustoimenpiteistä.

Toinen merkittävä perus- ja ihmisoikeusongelma Suomessa, jatkuva ongelma, on oikeudenkäyntien kesto ja kustannukset. Ne on nostettu tässäkin oikeusasiamiehen kertomuksessa jälleen esille. Tällä hallituskaudellahan tähän on saatu jo parannusta, eli oikeudenhoidon rahoitusta on määrätietoisesti nostettu, ja tämä on jo näkynyt siinä, että oikeudenkäyntien kestot ovat lähteneet lyhentymään. Tässä toki tarvitaan sitten lainsäädäntötoimia ja myöskin muita toimenpiteitä tuomioistuinlaitoksissa, yhtenäisiä, hyviä käytänteitä, joilla saadaan sujuvoitettua oikeudenkäyttöä. Oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin on suomalaisen oikeusvaltion yksi peruspilari, ja sen pitäisi myös käytännössä toteutua.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 14/2026 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Niemi, olkaa hyvä.

17.35 **Veijo Niemi ps:** Arvoisa herra puhemies! Oikeusasiamies puuttuu hyvin ajankohdaiseen asiaan elikkä näihin niin sanottuihin hatkalapsiin. Tällainen henkilöhan, alaikäinen lapsi, on voinut poistua lastensuojelulaitoksesta. Poliisilla on kuitenkin se ongelma, että jos lapsesta ei ole tehty etsintäkuulutusta, poliisilla ei ole kiinniotto-oikeutta. Ainoastaan siinä tapauksessa, jos sosiaaliviranomaiselle annetaan virka-apua, on mahdollista suorittaa tällainen niin sanottu virkatehtävä. Tältä osin oikeusasiamies piti voimassa olevaa lainsäädäntöä vakavasti puutteellisena.

Kiinniotto-oikeudesta lapsen palauttamiseksi lastensuojelulaitokseen tulisi säätää nimenomaisesti ja täsmällisesti laissa. Oikeusasiamiehen mielestä kiinniotto-oikeuden tulisi olla poliisilla. Tämä olisi erittäin hyvä asia, koska monta kertaa nämä lapset ovat joutuneet hatkareissuillaan todella ankeisiin oloihin. Monta kertaa he joutuvat, esimerkiksi saadakseen joitakin päihteitä taikka muuta, hyväksikäytetyksi ynnä muuta. Tähän täytyisi saada ehdottomasti parannus. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Zyskowicz, olkaa hyvä.

17.36 **Ben Zyskowicz kok:** Arvoisa herra puhemies! Edustaja Vestman kiinnitti äsken puheenvuorossaan huomiota siihen, voisi sanoa, keskeiseen oikeusvaltiolliseen ongelmaan, mikä meillä on tällä hetkellä Suomessa, eli siihen, että oikeusjutut viiptyvät aivan liian pitkään, eli oikeuden saaminen kestää kohtuuttoman kauan. Kyse ei ole pelkästään itse oikeudenkäynnin viivästyemisestä vaan myös koko tämän ketjun — poliisitutkinnan, Syyttäjälaitoksen toiminnan ja sitten oikeudenkäyntien — aivan liian pitkästä kestosta.

Haluan kiittää oikeusministeri Merta siitä, että nyt aivan viime aikoinakin on hallitus antanut eduskunnalle useammankin esityksen liittyen muun muassa sakkomenettelyyn ja eräisiin muihin asioihin, missä pyritään sujuvoittamaan näitä prosesseja. Tämä on äärettömän tärkeää. Tietysti me kaikki vaadimme lisää resursseja poliisille, syyttäjälle ja oikeuslaitokselle, mutta kun niitä resursseja ei nyt loputtomasti ole, niin on todella tärkeää, että tämän resurssien vaatimisen ja lisäämisen ohella mietitään sitä, miten voidaan sujuvoittaa poliisin toimintaa rikosasioissa, Syyttäjälaitoksen toimintaa, näiden yhteistyötä, ja sitä, miten voidaan sujuvoittaa niitä itse oikeudenkäyntejä.

Täällä on hallituksen esitys 188 — se on muistaakseni se numero — ja siinä on monia pieniä konkreettisia ehdotuksia sujuvoittamiseksi. Juuri annettiin sakkomenettelyn laajentamisesta esitys. Se oli lähetekeskustelussa muistaakseni viime viikolla. Eli hallitus on todellakin nyt tuonut tänne eduskuntaan useamman esityksen, jolla näitä oikeusprosesseja ja niitä edeltävää tutkintaa voidaan sujuvoittaa, ja ne ovat todella tärkeitä esityksiä. Ne ovat täällä eduskunnassa käytännössä kolmessa valiokunnassa eli tietysti lakivaliokunnassa, joka antaa mietinnön, mutta myös perustuslakivaliokunnassa ja hallintovaliokunnassa, jotka antavat lausunnon. Nyt kun täällä on perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja Vestmanin keskustelussa mukana, niin vetoan, että täällä eduskunnassa — ei perustuslakivaliokunnassa, ei hallintovaliokunnassa eikä lakivaliokunnassa — ei lähdetäisi näitä esityksiä vesittämään eli huonontamaan eli heikentämään näiden positiivista vaikutusta prosessien sujuvoittamiseen. En tiedä, onko oikeusasiamiehellä ollut tilaisuus lausua näistä esityksistä valmisteluvaiheessa, mutta toivon, että näissä ja varsinkaan jatkossa myöskään oikeus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 14/2026 vp

asiamiehen toimisto ei antaisi semmoisia lausuntoja, joilla tosiasiallisesti vesitetään sitten tällaisten sujuvoittamisesitysten sisältöä ja merkitystä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Oikeusasiamies Råman, noin viisi minuuttia, joustavasti, olkaa hyvä.

17.40 Eduskunnan oikeusasiamies Jari Råman: Arvoisa puhemies! Arvoisat kansanedustajat! Kiitän tosiaan perustuslakivaliokuntaa kertomuksen johdosta antamastaan mietinnöstä, ja edustaja Vestmanille, valiokunnan puheenjohtajalle, kiitokset tästä esittelystä. Kiitos myös näistä tärkeistä puheenvuoroista, mitä minä olen täällä ilolla todistamassa. Ne kyllä kannustavat meitä jatkossa toimimaan entistä paremmin.

Tosiaan minulla on kunnia olla kommentoimassa tätä keskustelua vuoden 24 kertomuksesta, joka oli kautta aikain pisimpään oikeusasiamiehenä toimineen Petri Jääskeläisen toiseksi viimeiseksi jäänyt toimintavuosi. Tänä keskustelussa esille nostettujen tärkeiden teemojen käsittely meillä oikeusasiamiehen kansliassa edellyttää sitä, että meillä on aikaa keskittyä näihin oikeudellisesti haastavimpiin asioihin, että ne rutiiniasiat eivät vie kaikkea meidän aikaamme. Tämän vuoksi olenkin erityisen kiitollinen perustuslakivaliokunnalle siitä, että mietinnössä on nostettu tämä tarve selvittää meidän ratkaisuvallan delegointiin liittyviä säädöstarpeita. Me olemme pitäneet jo pitkään esillä tätä, että meillä on tarvetta kehittää organisaatiota tähän kasvaneeseen asiamäärään reagoimiseksi, koska oikeusasiamies ja kaksi apulaisoikeusasiamiestä ratkaisevat kaikki kansliaan saapuneet asiat ja kanteluiden määrän kasvu välittömästi kyllä näkyy silloin meidän työmäärässämme. On erilaisia tapoja keventää toimintaa. Meidän toimintamme on kasvavien asiamäärien käsittelyä, mutta tämä ratkaisuvallan delegointi on yksi hyvä vaihtoehto, ja se tukisi nimenomaan perustuslain 21 §:n mukaista oikeutta viivyttyksettömään käsittelyyn, silloin kun asiamäärät mahdollisesti vielä kasvavat tästäkin. Tähän saakka olemme onneksi pystyneet pitämään meidän käsittelyajat suhteellisen nopeina.

Tosiaan, kuten tuotiin jo esille, vuonna 24 nämä asiamäärät onneksi laskivat yli tuhannella, ja tämä mahdollisti meillä osaltaan voimavarojen suuntaamisen tämmöiseen omaloitteiseen toimintaan. Omia aloitteita otettiinkin lähes kaksinkertainen määrä vuonna 24. Valitettavasti viime vuonna, vuonna 25, tilanne ei ollut ihan yhtä onnellinen, mutta siitä siten seuraavan kertomuksen käsittelyn yhteydessä.

Tässä keskustelussa on nostettu esille tarvetta hyödyntää näitä meidän kertomuksen havaintoja ja nostettu esille nämä meidän kertomuksen mukaiset kymmenen keskeistä perus- ja ihmisoikeusongelmaa pysyvinä ongelmina ja tarvetta kohdentaa toimenpiteitä niihin. Tosiaan nämä ongelmat ovat olleet jo pitkään, ja niihin korjaaviakin toimenpiteitä onneksi on tehty. Minä voin omalta osaltani tyytyväisenä todeta, että silloin kun me kiinnitämme viranomaisen huomiota tähän toimintaan, niin silloin siihen reagoidaan ja toiminta korjataan. Meidän kannanotot johtavat lähes poikkeuksetta valvottaviin, korjaaviin toimenpiteisiin. Toki silloin, kun viranomaisella ei ole tarpeeksi resursseja tai lainsäädännössä on puutteita, ne viiveet näitten asioiden korjaamisessa saattavat olla pidempiä kuin meidän seuranta-aikamme.

Rajoittamistoimivaltuuksista vanhusten oikeudessa, mitä edustaja Juvonen nosti esille, edustaja Vestman oikeastaan veikin jo sanat suustani, elikkä tämän lainsäädännön puutteet olemme juuri kertomuksessa tuoneet esille. Tämä on ollut apulaisoikeusasiamies Sakslinin toimesta meillä jo pitkään ja toistuvasti esillä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 14/2026 vp

Tästä hatkalapsia koskevasta asiasta, jonka edustaja Niemi nosti esille, sen verran lyhyesti ehkä, että se on myös viime vuoden lopulla ollut merkittävässä oikeusasiamies Jääskeläisen ratkaisuissa edelleen esillä. Siinä meillä edelleenkin on kehittämisen tarvetta. — Hyvä, kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 17/2025 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.